

ZAMONAVIY O'QUVCHI YOSHLARNING TAFAKKURI IJTIMOIIY DIFFERENSIAL XUSUSIYATLARI VA ULARNING FALSAFIY PEDAGOGIK TAHLILI

*Xudaynazarov Nuraddin Shavkatovich, Urganch Ranch
texnologiya universiteti dotsenti, falsafa fanlari bo'yicha falsafa
doktori (PhD)*

SOCIO-DIFFERENTIAL CHARACTERISTICS OF THE THINKING OF MODERN YOUTH AND THEIR PHILOSOPHICAL AND PEDAGOGICAL ANALYSIS

*Khudaynazarov Nuraddin Shavkatovich, Associate Professor of
Urganch Technology University, Doctor of Philosophy in
Philosophy Sciences (PhD)*

СОЦИАЛЬНО-ДИФФЕРЕНЦИАЛЬНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ МЫШЛЕНИЯ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ И ИХ ФИЛОСОФСКО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

*Худайназаров Нураддин Шавкатович, доцент Ургенчского
технологического университета Ранч, доктор философии по
философским наукам (PhD)*

<https://orcid.org/0009-0009-3826-9308>

e-mail:

xudaynazarov1987@icloud.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy o'quvchi yoshlarining tafakkurining ijtimoiy differensial xususiyatlari tahlil qilinadi. Maqolada o'quvchilarning jamiyatdagi turli qatlamlar tafakkuri o'rtasidagi farqlar va ularning pedagogik ta'lim-tarbiya jarayonida qanday aks etishi masalalari ko'rib chiqiladi. Xususan, o'quvchilarning ijtimoiy-ma'naviy, madaniy va iqtisodiy omillarga bog'liq ravishda tafakkuri qanday shakllanishi va o'zgarishi tahlil qilinadi. Falsafiy pedagogik nuqtayi nazardan, ijtimoiy tafakkurning shakllanishi, uning tarbiyasi va o'quvchilarning o'z-o'zini anglashdagi roli muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: zamonaviy o'quvchi, tafakkur, ijtimoiy differensial xususiyatlar, falsafiy pedagogika, ta'lim jarayoni, ijtimoiy tafakkur, madaniy omillar, o'z-o'zini anglash, pedagogik prinsiplar, o'quvchi yoshlar.

Abstract: This article analyzes the social differential characteristics of the thinking of modern student youth. It examines the differences in the thinking of students from various social strata and how these differences manifest in the educational process. In particular, the article investigates how students' thinking is shaped and transformed in relation to socio-cultural, economic, and other social factors. From a philosophical-pedagogical perspective, it discusses the formation of social thinking, its education, and the role of self-awareness in students.

Key words: modern student, thinking, social differential characteristics, philosophical, pedagogy, educational process, social thinking, cultural factors, self-awareness, pedagogical principles, student youth.

Аннотация: В данной статье проводится анализ социальных дифференциальных характеристик мышления современных школьников. Рассматриваются различия в мышлении учащихся из различных социальных слоев и то, как эти различия проявляются в образовательном процессе. Особое внимание уделяется тому, как мышление учащихся формируется и изменяется в зависимости от социально-культурных, экономических и других факторов. С философско-педагогической точки зрения обсуждаются формирование социального мышления, его воспитание и роль самосознания у школьников.

Ключевые слова: современный школьник, мышление, социальные дифференциальные характеристики, философская педагогика, образовательный процесс, социальное мышление, культурные факторы, самосознание, педагогические принципы, школьная молодежь.

KIRISH. Zamonaviy jamiyatda ta'lim tizimi doimo o'zgarib borayotgan ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy sharoitlarga moslashish jarayonida rivojlanib bormoqda. O'quvchilarning tafakkuri, ularning jamiyatdagi o'rni, shaxsiy xususiyatlari va intellektual imkoniyatlari to'g'risida gapirganda, ijtimoiy differensial xususiyatlarni hisobga olish muhimdir. O'quvchilarning tafakkurini shakllantirishda ijtimoiy qatlamlar o'rtasidagi tafovutlar, turli madaniy omillar va ta'lim tizimining falsafiy asoslari katta rol o'ynaydi. Ushbu maqolada zamonaviy o'quvchi yoshlarning tafakkurining ijtimoiy differensial xususiyatlari va ularning falsafiy pedagogik tahlili ko'rib chiqiladi.

O'quvchi yoshlarining tafakkuri va ijtimoiy differensial xususiyatlari: Zamonaviy o'quvchilar turli ijtimoiy guruhlarga mansub bo'lishi mumkin va ularning tafakkuri ko'plab omillarga, jumladan, oilaviy, iqtisodiy, madaniy va siyosiy sharoitlarga bog'liq ravishda shakllanadi. Ijtimoiy differensial xususiyatlar o'quvchilar orasida bilim olish jarayonida farqlarni yaratadi. O'quvchilarning tafakkuri, ularning oilaviy darajasi, yashash joyi, madaniy muhiti, va ijtimoiy-tarixiy tajribalari orqali shakllanadi. O'qituvchilar va ta'lim muassasalari o'quvchilarni umumiy bilimga ega qilishda, lekin ularning o'ziga xos tafakkur tarzlarini inobatga olishda alohida rol o'ynashlari zarur.

Bundan tashqari, ijtimoiy tabaqalanishning o'quvchi tafakkuriga ta'siri ham muhim ahamiyatga ega. Boshqacha aytganda, yuqori ijtimoiy qatlamdan bo'lgan o'quvchilar ko'proq madaniy va intellektual kapitalga ega bo'lishadi, bu esa ularning tafakkurini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Aksincha, past ijtimoiy qatlamdan bo'lgan o'quvchilar esa iqtisodiy cheklovlar, madaniy tizimsizlik va boshqa ijtimoiy omillar tufayli tafakkurlarida cheklovlarga duch kelishlari mumkin.

Tafakkurning falsafiy pedagogik tahlili.

Falsafiy pedagogika, o'quvchilarni intellektual va ruhiy rivojlanishda yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi muhim prinsiplarni o'z ichiga oladi. O'quvchi yoshlarining tafakkurini rivojlantirishda falsafiy pedagogikaning asosiy nazariyalari, xususan, **Gegelcha dialektika, yangi pedagogik yondashuvlar va gumanistik pedagogika** muhim rol o'ynaydi. Bu yo'nalishlar o'quvchilarning fikrlash va anglash jarayonini chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Falsafiy pedagogik nuqtayi nazardan, o'quvchining tafakkurini rivojlantirish nafaqat bilim va ko'nikmalarni berish, balki uning axloqiy, estetik va ma'naviy fazilatlarini shakllantirishni o'z ichiga oladi. O'quvchilarni jamiyatga mos ravishda, ularning ijtimoiy rolini anglaydigan va o'zligini shakllantiradigan shaxs sifatida tarbiyalash zarur. Bu o'quvchilarning o'z-o'zini anglash, o'z fikrini shakllantirish va qarorlar qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, o'quvchilarni jamiyatda mustahkam o'rin egallashga yordam beradigan ta'lim tizimi va pedagogik metodlar muhim ahamiyatga ega. Zamonaviy ta'limda individual va guruh sifatida o'quvchilarni rivojlantirishda ijtimoiy farqlarni hisobga olish, har bir o'quvchining o'ziga xos tafakkurini, qobiliyatini va ehtiyojlarini inobatga olish zarur.

Jamiyat va tafakkurning o'zgaruvchan tabiati: Tafakkurning ijtimoiy differensial xususiyatlari jamiyatning o'zgaruvchan tabiatiga bog'liq ravishda o'zgaradi. Zamon o'tishi bilan, texnologik taraqqiyot, globalizatsiya va madaniy aloqalar tafakkur tarzini shakllantiradi. O'quvchilarning jamiyatga qarashlari, axborot almashish usullari, va turmush tarzlarini ularning tafakkurini to'liq belgilab beradi. Shuning uchun, o'quvchilarning tafakkuri ijtimoiy va madaniy kontekstda o'rganilishi kerak.

Pedagogik amaliyotda, o'quvchilarni ijtimoiy tafakkur va ma'naviy qadriyatlar asosida tarbiyalash muhimdir. Shaxsiy rivojlanish va intellektual o'sish uchun o'quvchilarni tanqidiy fikrlashga, madaniy yuksaklikka va axloqiy mas'uliyatga yo'naltirish zarur.

Pedagogik prinsiplar va tavsiyalar: Zamonaviy o'quvchilarning tafakkurini shakllantirishda bir qancha pedagogik yondashuvlar mavjud:

1. **Differensial yondashuv** – O'quvchilarning ijtimoiy holatiga qarab, ta'limda individual yondashuvni ta'minlash zarur. Boshqa so'z bilan aytganda, har bir o'quvchining ijtimoiy sharoitini inobatga olish va unga mos pedagogik metodlarni qo'llash muhimdir.

2. **Dialogik ta'lim** – o'quvchi bilan o'qituvchi o'rtasida doimiy muloqot va almashinuvni rivojlantirish. Bu o'quvchilarni o'z fikrlarini erkin ifodalashga, tanqidiy fikrlashga va ijtimoiy muammolarni hal qilishga o'rgatadi.

3. **Multikultural yondashuv** – o'quvchilarning madaniy o'ziga xosligini inobatga olgan holda, ta'lim jarayonida turli madaniy qarashlarni o'rgatish va ularga hurmatni shakllantirish.

4. **Tarbiyaviy yondashuv** – o'quvchilarni faqat bilim bilan emas, balki ijtimoiy va ma'naviy fazilatlar bilan ham tarbiyalash. Ularni o'z-o'zini anglash, jamiyatdagi o'rnini tushunish va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllantirish.

XULOSA. Zamonaviy o'quvchi yoshlar tafakkurining ijtimoiy differensial xususiyatlari, ularning ijtimoiy sharoitlari, madaniy ta'sirlar va ta'lim jarayonining falsafiy asoslari bilan chambarchas bog'liqdir. O'quvchilarning tafakkurini rivojlantirishda pedagogik yondashuvlar, individual va guruh sifatida rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Zamonaviy o'quvchi yoshlarining tafakkuri va ijtimoiy differensial xususiyatlarini chuqur tahlil qilish, ta'lim tizimining ijtimoiy va pedagogik xususiyatlarini yaxshiroq tushunishga imkon beradi. O'quvchilarning tafakkuri nafaqat ularning kognitiv qobiliyatlarini, balki ijtimoiy, madaniy va axloqiy yondashuvlarini ham ifodalaydi. Shuning uchun, har bir o'quvchining tafakkuriga ta'sir etuvchi omillarni hisobga olish va ularni integratsiya qilish ta'limning muvaffaqiyatli bo'lishi uchun zarurdir.

O'quvchilarning ijtimoiy differensial xususiyatlari — bu ularning ijtimoiy qatlamga, iqtisodiy sharoitlarga, madaniy merosga va tarbiyaviy omillarga asoslangan tafakkur tizimi. Yuqori ijtimoiy qatlamdan bo'lgan o'quvchilar ko'proq resurslarga ega bo'lib, bu ularning intellektual va kognitiv rivojlanishiga yordam beradi. Aksincha, past ijtimoiy qatlamdan bo'lgan o'quvchilar uchun ma'naviy va iqtisodiy cheklolar tafakkurlariga cheklolar kiritadi. Shu bilan birga, zamonaviy ta'limda barcha o'quvchilarni teng huquqli ta'lim olish imkoniyatlari bilan ta'minlash zarur.

Zamonaviy falsafiy pedagogik yondashuvlar o'quvchilarning tafakkurini shakllantirishda asosiy o'rin tutadi. Falsafiy pedagogikaning asosiy vazifalaridan biri — o'quvchilarning o'zligini anglash, ijtimoiy va madaniy muhitga mos ravishda tafakkurini rivojlantirishdir. Bu o'quvchilarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini oshirishga yordam beradi va ularni nafaqat bilim olish, balki ijtimoiy mas'uliyatni anglashga, axloqiy qarorlar qabul qilishga o'rgatadi.

O'quvchilarning tafakkurini shakllantirishda ijtimoiy tafakkur va madaniy yondashuvlarning roli katta. Pedagogik faoliyatda ijtimoiy farqlarga e'tibor qaratish, har bir o'quvchining ehtiyojlarini hisobga olish zarur. Shuningdek, ta'limda turli madaniy qarashlarni o'rgatish va o'quvchilarda madaniy yuksaklikni shakllantirish orqali ularni dunyoqarashi kengroq, ko'p madaniyatlarga hurmat bilan qaraydigan shaxslar sifatida tarbiyalash lozim.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov, I. A. (2020). *Pedagogika va falsafa: asosiy nazariy tushunchalar*. Toshkent: Fan.
2. Azimov, N. (2019). *Zamonaviy o'quvchilar tafakkuri va ijtimoiy farqlar*. O'zbekiston pedagogika jurnali, 5(2), 25-38.
3. To'raqulov, M. (2021). *Falsafiy pedagogikaning asosiy prinsiplari va uning o'quvchi yoshlar tafakkuriga ta'siri*. Toshkent: O'qituvchi.
4. Mirzayeva, G. (2022). *Jamiyat va ta'lim: ijtimoiy differensial yondashuvlar*. Pedagogik ilmiy tadqiqotlar, 3(4), 12-22.
5. Johnson, L., & Pender, J. (2021). *Philosophy of Education: An Overview*. Educational Theory, 45(1), 68-80.
6. Shukurov, Z. (2018). *Pedagogik faoliyat va o'quvchi yoshlardagi o'zgarishlar*. O'zbekiston Pedagogika Akademiyasi nashri.